Στον τομέα της αστικής δικαιοσύνης, οι εκκρεμείς διαδικασίες και δίκες που ξεκίνησαν πριν από τη λήξη της μεταβατικής περιόδου θα συνεχιστούν βάσει του δικαίου της ΕΕ. Βάσει αμοιβαίας συμφωνίας με το Ηνωμένο Βασίλειο, η πύλη e-Justice θα διατηρήσει τις σχετικές πληροφορίες που αφορούν το Ηνωμένο Βασίλειο μέχρι το τέλος του 2024.

Ποιας χώρας η νομοθεσία ισχύει;

Αγγλία και Ουαλία

1 Πηγές δικαιου

1.1 Εθνικοί κανόνες

Στην Αγγλία και την Ουαλία, οι κανόνες σύγκρουσης νόμων, οι οποίοι ρυθμίζουν τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δίκαιου, σήμερα πηγάζουν κυρίως από τους κανονισμούς της ΕΕ με άμεση ισχύ. Όσον αφορά τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις, οι κανονισμοί αυτοί είναι οι εξής: Ο κανονισμός αριθ. 593/2008 (Ρώμη I) για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές και ο κανονισμός αριθ. 864/2007 (Ρώμη II) για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές ενοχές. Ο νόμος του 1990 για τις συμβάσεις (για το εφαρμοστέο δίκαιο) [Contracts (Applicable Law) Act 1990] (ο οποίος θεσπίστηκε για την εφαρμογή της Σύμβασης της Ρώμης του 1980) εξακολουθεί να εφαρμόζεται σε σχέση με συμβάσεις που συνάφθηκαν πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009 (ο κανονισμός Ρώμη I εφαρμόζεται σε συμβάσεις που συνάφθηκαν από αυτή την ημερομηνία και έπειτα). Ο νόμος του 1995 για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (διάφορες διατάξεις) [Private International Law (Miscellaneous Provisions) Act 1995] εφαρμόζεται μόνο σε υποθέσεις οι οποίες δεν καλύπτονται από τον κανονισμό Ρώμη II (ο κανονισμός αυτός εφαρμόζεται μόνο σε υποθέσεις όπου η ζημία επήλθε μετά τις 11 Ιανουαρίου 2009). Οι παραδοσιακοί κανόνες του κοινοδικαίου (common law) εξακολουθούν να εφαρμόζονται για τις αδικοπραξίες που συνίστανται σε δυσφήμηση, καθώς και σε υποθέσεις κληρονομικού και εμπράγματου δικαίου. Στις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, οι κανόνες με τους οποίους προσδιορίζεται το εφαρμοστέο δίκαιο πηγάζουν γενικά από το κοινοδίκαιο, με ορισμένες εξαιρέσεις. Στις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου εφαρμόζεται κατά κανόνα το αγγλικό δίκαιο, με την επιφύλαξη περιορισμένων εξαιρέσεων του κοινοδικαίου (π.χ. σε σχέση με την ακυρότητα του γάμου) ή σε τυπικό νόμο (π.χ. όσον αφορά τη διατροφή, δυνάμει του νόμου του 1920 για τις διαταγές διατροφής (διατάξεις για την εκτέλεση) [Maintenance Orders (Facilities for Enforcement) Act 1920] και του νόμου του 1972 για τις διαταγές διατροφής (αμοιβαία εκτέλεση) [Maintenance Orders (Reciprocal Enforcement) Act 1972]. Στις διαφορές γονικής μέριμνας και τις υποθέσεις που αφορούν μέτρα προστασίας του παιδιού, οι οποίες καλύπτονται από τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 2201/2003 και τη Σύμβαση της Χάγης της 19ης Οκτωβρίου 1996, εφαρμόζονται οι κανονισμοί του 2012 για τη γονική μέριμνα και τα μέτρα προστασίας του παιδιού (διεθνείς υποχρεώσεις) (Αγγλία και Ουαλία και Βόρεια Ιρλανδία) {Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children [International Obligations (England and Wales and Northern Ireland)] Regulations 2012}, καθώς και το άρθρο 15 της Σύμβασης του 1996, που προβλέπουν τους κανόνες για τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου, και βάσει των οποίων εφαρμοστέο σε αυτές τις υποθέσεις είναι το αγγλικό δίκαιο με την επιφύλαξη περιορισμένων εξαιρέσεων.

1.2 Πολυμερείς διεθνείς συμβάσεις

Σύμβαση της Χάγης του 1961 για τις συγκρούσεις νόμων που αφορούν τον τύπο διατάξεων διαθήκης.

Σύμβαση της Ρώμης του 1980 σχετικά με το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβατικές ενοχές (η οποία αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό Ρώμη I όσον αφορά τις συμβάσεις που καταρτίζονται από τις 17 Δεκεμβρίου 2009 και έπειτα).

Σύμβαση της Χάγης, της 1ης Ιουλίου 1985, για το εφαρμοστέο δίκαιο στα εμπιστεύματα και στην αναγνώρισή τους.

1.3 Κύριες διμερείς συμβάσεις

Δεν γνωρίζουμε κάποια διμερή σύμβαση η οποία να περιέχει διατάξεις σχετικά με τη σύγκρουση νόμων και στην οποία να είναι συμβαλλόμενο μέρος το Ηνωμένο Βασίλειο.

Θα πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, ενώ η Σύμβαση της Ρώμης του 1980 και οι Συμβάσεις της Χάγης επιτρέπουν στα συμβαλλόμενα κράτη να εφαρμόζουν κάποιο άλλο σύστημα κανόνων σύγκρουσης νόμων στις «εσωτερικές» συγκρούσεις νομικών συστημάτων —όπως, για παράδειγμα στις περιπτώσεις σύγκρουσης μεταξύ των νομικών συστημάτων της Αγγλίας και της Ουαλίας και της Σκωτίας— το Ηνωμένο Βασίλειο έχει επιλέξει να μην κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας. Ως εκ τούτου, οι κανόνες της Σύμβασης της Ρώμης (όσον αφορά τις συμβάσεις που είχαν συναφθεί πριν από τις 17 Δεκεμβρίου 2009) και οι κανόνες της Σύμβασης της Χάγης εφαρμόζονται στις περιπτώσεις όπου ανακύπτει σύγκρουση μεταξύ των διαφόρων δικαιοδοτικών περιφερειών του Ηνωμένου Βασιλείου, καθώς και σε διεθνείς συγκρούσεις νόμων.

2 Εφαρμογή των κανονων που διεπουν τη συγκρουση των νομων

2.1 Υποχρέωση του δικαστή να εφαρμόζει τους κανόνες σχετικά με τη σύγκρουση νόμων αυτεπαγγέλτως

Κατά γενικό κανόνα, οι κανόνες σύγκρουσης νόμων εφαρμόζονται μόνον εφόσον τουλάχιστον ένα από τα διάδικα μέρη ζητήσει την εφαρμογή τους. Εάν δεν ζητηθεί η εφαρμογή τους από τους διαδίκους, ή εάν δεν υπάρχουν ικανοποιητικά αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου, κατά κανόνα ο δικαστής εφαρμόζει το αγγλικό δίκαιο στο υπό κρίση ζήτημα. Ο κανόνας αυτός αφορά την απόδειξη και τα δικονομικά ζητήματα, συνεπώς δεν επηρεάζεται από τους κανονισμούς της ΕΕ.

2.2 Παραπομπή

Οι κανονισμοί της ΕΕ αποκλείουν την εφαρμογή της αρχής της παραπομπής (renvoi) στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων σύγκρουσης νόμων της ΕΕ, ενώ αυτή ήταν η κρατούσα άποψη και στο πλαίσιο του νόμου του 1995 για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (διάφορες διατάξεις) και του νόμου του 1990 για το εφαρμοστέο δίκαιο στις συμβάσεις. Συνεπώς, εάν ο αγγλικός κανόνας σύγκρουσης νόμων που αφορά τις αδικοπραξίες εξ αμελείας υποδεικνύει το γαλλικό δίκαιο ως εφαρμοστέο, θα εφαρμοστεί το γαλλικό εσωτερικό δίκαιο, ακόμη και αν το γαλλικό δικαστήριο θα εφάρμοζε το δίκαιο άλλης χώρας. Ένα επιχείρημα που προβάλλεται για τον αποκλεισμό της παραπομπής σε αυτούς τους τομείς είναι ότι, σε περίπτωση εφαρμογής του μηχανισμού της παραπομπής, θα διαταρασσόταν η εφαρμογή των σύνθετων κανόνων που προβλέπονται σε τυπικούς νόμους.

Ο ρόλος της παραπομπής στους υπόλοιπους τομείς είναι πλέον σχετικά περιορισμένος, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις δεν είναι απολύτως σαφής. Μπορεί να λεχθεί ότι η παραπομπή εφαρμόζεται στην περίπτωση διαφορών που αφορούν ακίνητα που βρίσκονται στο εξωτερικό, στις οποίες, σύμφωνα με το αγγλικό δίκαιο, εφαρμόζεται το δίκαιο της τοποθεσίας του πράγματος (lex situs). Σ' αυτές τις περιπτώσεις, είναι επιθυμητό, από πρακτική άποψη, να

εφαρμόζεται το δίκαιο της χώρας του δικαστηρίου του τόπου του οποίου βρίσκεται το ακίνητο, ώστε να αυξηθούν οι πιθανότητες να είναι ισχυρή τυχόν απόφαση αγγλικού δικαστηρίου που θα εκδοθεί σε σχέση με το ακίνητο. Από τη νομολογία των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων προκύπτει ότι όσον αφορά την ενσώματη κινητή περιουσία που βρίσκεται στο εξωτερικό, η αναφορά στη lex situs δεν περιλαμβάνει την παραπομπή.
Στις υποθέσεις οικογενειακού δικαίου, υπάρχουν ορισμένες δικαστικές αποφάσεις που δέχονται ότι η αρχή της παραπομπής μπορεί να εφαρμοστεί υπό ορισμένες περιστάσεις, ωστόσο, το ζήτημα αυτό ανακύπτει εξαιρετικά σπάνια, καθώς σ' αυτές τις υποθέσεις, κατά κανόνα εφαρμόζεται το αγγλικό δίκαιο.
Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις, η απόδειξη του περιεχομένου των αλλοδαπών κανόνων σύγκρουσης νόμων είναι δαπανηρή και οι διάδικοι συνήθως επιλέγουν να μην επιδιώξουν την εφαρμογή τους (βλ. 2.1 ανωτέρω).

2.3 Μεταβολή του συνδετικού στοιχείου

Το θέμα αυτό αντιμετωπίζεται με τον προσδιορισμό, στο πλαίσιο κάθε κανόνα σύγκρουσης νόμων, του χρόνου κατά τον οποίο προσδιορίζεται το συνδετικό στοιχείο. Για παράδειγμα, στην περίπτωση μεταβίβασης κινητών πραγμάτων, το εκάστοτε εφαρμοστέο δίκαιο είναι το δίκαιο του τόπου στον οποίο βρίσκεται το επίμαχο κινητό πράγμα κατά τον χρόνο της μεταβίβασης.

2.4 Εξαιρέσεις από την κανονική εφαρμογή των κανόνων σχετικά με τη σύγκρουση νόμων

Σύμφωνα με τους παραδοσιακούς κανόνες, τα αγγλικά δικαστήρια μπορούν να αρνηθούν να εφαρμόσουν αλλοδαπό δίκαιο εάν αυτό προσκρούει στην αγγλική δημόσια τάξη. Ωστόσο, οι προϋποθέσεις για τη χρήση αυτής της εξαίρεσης είναι πολύ αυστηρές: για παράδειγμα, αυτό ισχύει σε περιπτώσεις στις οποίες η εφαρμογή του αλλοδαπού δικαίου θα κατέληγε σε αποτέλεσμα το οποίο είναι «παντελώς ξένο προς τις θεμελιώδεις απαιτήσεις της απονομής δικαιοσύνης από τα αγγλικά δικαστήρια». Το περιεχόμενο της αγγλικής δημόσιας τάξης διαμορφώνεται με βάση τις διεθνείς υποχρεώσεις του Ηνωμένου Βασιλείου, και ιδίως αυτές που απορρέουν από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου οι παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένα ευρέως γνωστό παράδειγμα της εξαίρεσης της δημόσιας τάξης, ενώ ένα άλλο παράδειγμα είναι οι περιπτώσεις στις οποίες ο κανόνας του αλλοδαπού δικαίου συνιστά «κατάφωρη παραβίαση θεμελιώδους σημασίας κανόνων του διεθνούς δικαίου» (π.χ. η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ το 1990).
Επιπλέον οι κανονισμοί Ρώμη Ι και Ρώμη ΙΙ προβλέπουν αμφότεροι την εφαρμογή των υπερισχυουσών διατάξεων αναγκαστικού δικαίου της χώρας του δικάζοντος δικαστή, ανεξαρτήτως του δικαίου που κατά τα άλλα είναι εφαρμοστέο στη σύμβαση. Γενικά, κανόνες τέτοιου είδους απαντούν στους τομείς του δικαίου του καταναλωτή και της απασχόλησης, ή σε νομοθετήματα που συμπληρώνουν διεθνείς συμβάσεις.

2.5 Απόδειξη αλλοδαπού δικαίου

Το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου αποδεικνύεται ως εάν επρόκειτο για πραγματικό περιστατικό. Συνεπώς, εναπόκειται στα μέρη να αποδείξουν το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου οι δικαστές δεν επιτρέπεται να διερευνήσουν οι ίδιοι το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου. Σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ των αποδείξεων που υποβάλλουν οι διάδικοι, το δικαστήριο μπορεί να αξιολογήσει την αξιοπιστία των πραγματογνωμόνων, ενώ μπορεί να λάβει υπόψη του τις καθοριστικές αποδείξεις (π.χ. αλλοδαπούς νόμους και νομολογία), ιδίως όταν αυτές έχουν συνταχθεί στην αγγλική γλώσσα και εφαρμόζουν έννοιες οικείες στο αγγλικό δικαστήριο.
Κατά κανόνα, το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου αποδεικνύεται με πραγματογνωμοσύνη. Δεν αρκεί να προσκομιστεί στο δικαστήριο το κείμενο αλλοδαπού νόμου, υπόθεσης ή διοικητικής πράξης. Για τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης μπορεί να κληθεί οποιοδήποτε πρόσωπο «διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα για τον σκοπό αυτό, λόγω των γνώσεων ή της πείρας του», ανεξάρτητα από το αν έχει άδεια άσκησης νομικού επαγγέλματος στην οικεία δικαιοδοτική περιφέρεια. Εντούτοις, είθισται οι πραγματογνώμονες να είναι είτε καθηγητές πανεπιστημίου είτε επαγγελματίες του νομικού χώρου στην οικεία δικαιοδοτική περιφέρεια. Εάν το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου είχε ήδη προσδιοριστεί σε προγενέστερη υπόθεση, η υπόθεση αυτή μπορεί να αναφερθεί ως απόδειξη του περιεχομένου του αλλοδαπού δικαίου, ενώ τεκμαίρεται ότι το περιεχόμενο του αλλοδαπού δικαίου είναι ταυτόσημο με αυτό που είχε προσδιοριστεί στην εν λόγω υπόθεση, μέχρι αποδείξεως του εναντίου.
Το βάρος απόδειξης φέρει ο διάδικος που επικαλείται το αλλοδαπό δίκαιο. Εάν το αλλοδαπό δίκαιο δεν αποδειχθεί ικανοποιητικά, κατά γενικό κανόνα εφαρμόζεται το αγγλικό δίκαιο. Ωστόσο, σε περιπτώσεις στις οποίες δεν τίθεται ζήτημα το αλλοδαπό δίκαιο να παρουσιάζει οποιαδήποτε ομοιότητα προς το αγγλικό δίκαιο (π.χ. φορολογικός νόμος άλλης ευρωπαϊκής χώρας), η αγωγή ενδέχεται να απορριφθεί.

3 Κανόνες συγκρουσης νομων

3.1 Συμβατικές ενοχές και δικαιοπραξίες

Σε όλες τις υποθέσεις που αφορούν συμβατικές ενοχές και οι οποίες εμπεριέχουν σύγκρουση νόμων, εφαρμόζεται άμεσα ο κανονισμός Ρώμη Ι. Οι κανόνες σύγκρουσης νόμων του κανονισμού Ρώμη Ι μπορούν επίσης να τύχουν εφαρμογής σε διαφορές που άπτονται σχέσεων τις οποίες το αγγλικό δίκαιο δεν θα αναγνώριζε ως συμβατικές (π.χ. σε περιπτώσεις στις οποίες η σύμβαση καταρτίζεται χωρίς την παροχή ανταλλάγματος, π.χ. συμβάσεις δωρεάς).
Τα δικονομικά ζητήματα ρυθμίζονται από το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή. Συνεπώς, ο υπολογισμός της αποζημίωσης (όχι όμως οι κατηγορίες της ζημίας), καθώς και τα αποδεικτικά μέσα ρυθμίζονται από το δίκαιο του δικάζοντος δικαστή. Οι προθεσμίες παραγραφής αποτελούν ζήτημα του ουσιαστικού δικαίου, ως εκ τούτου, στην περίπτωση των συμβατικών ενοχών, καθορίζονται σύμφωνα με το δίκαιο που προσδιορίζεται ως εφαρμοστέο με βάση τον κανονισμό. Οι κύριοι κανόνες ουσιαστικού δικαίου είναι οι εξής:
Σε περιπτώσεις όπου το δίκαιο είχε επιλεγεί ρητώς από τα μέρη, ή η επιλογή του δικαίου μπορεί να συναχθεί με εύλογη βεβαιότητα, εφαρμόζεται το δίκαιο που επελέγη. Η επιλογή του δικαίου μπορεί να συναχθεί με εύλογη βεβαιότητα σε περιπτώσεις στις οποίες η σύμβαση έχει περιβληθεί τυποποιημένη μορφή η οποία διέπεται από συγκεκριμένο δίκαιο (π.χ. τα ασφαλιστήρια ναυτικής ασφάλισης του οργανισμού Lloyd's) ή μπορεί να προκύπτει από προηγούμενες συναλλαγές μεταξύ των μερών. Σε περιπτώσεις στις οποίες υπάρχει συμφωνία για την επιλογή δικαστηρίου, το στοιχείο αυτό αρκεί για να συναχθεί ότι τα μέρη επιθυμούσαν την εφαρμογή του δικαίου της χώρας του δικαστηρίου αυτού, αν και αυτό δεν ισχύει πάντοτε. Στην περίπτωση συμφωνίας διαιτησίας, αν έχουν καθοριστεί τα κριτήρια επιλογής των διαιτητών, είναι ευκολότερη η εξαγωγή συμπεράσματος σχετικά με την επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου, εάν όμως ο ορισμός των διαιτητών γίνεται διά παραπομπής στους κανονισμούς διεθνούς οργάνου, υπάρχουν πολύ λιγότερες πιθανότητες να συναχθεί με εύλογη βεβαιότητα η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου.
Η ελευθερία επιλογής υπόκειται σε διάφορους περιορισμούς. Πρώτον, στις συμβάσεις καταναλωτών και στις συμβάσεις εργασίας, η επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου δεν μπορεί να στερεί τον καταναλωτή ή τον εργαζόμενο από την προστασία των κανόνων αναγκαστικού δικαίου τους οποίους προβλέπει το δίκαιο το οποίο θα ήταν εφαρμοστέο στην προκειμένη υπόθεση, ελλείψει ρητής επιλογής εφαρμοστέου δικαίου. Δεύτερον, όταν όλα τα στοιχεία της υπόθεσης συνδέονται με μία χώρα, η επιλογή διαφορετικού δικαίου δεν μπορεί να αναιρέσει την ισχύ των κανόνων αναγκαστικού δικαίου αυτής της χώρας. Υπάρχουν επίσης κανόνες για την προστασία των καταναλωτών σε σχέση με τις συμβάσεις ασφάλισης. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι σε περιπτώσεις διαφωνίας σχετικά με την ισχύ της επιλογής —για παράδειγμα, όταν προβάλλεται ισχυρισμός περί εξαναγκασμού— το ερώτημα αν η επιλογή αυτή είναι ισχυρή καθορίζεται με βάση το «υποθετικό» εφαρμοστέο δίκαιο (δηλαδή το δίκαιο που θα εφαρμοζόταν στη σύμβαση αν η επιλογή ήταν έγκυρη), εκτός εάν αυτό δεν θα ήταν εύλογο (οπότε, σε αυτή την περίπτωση, εφαρμόζεται το δίκαιο της συνήθους διαμονής του μέρους που ισχυρίζεται ότι δεν είχε συναινέσει).
Σε περιπτώσεις στις οποίες δεν έχει γίνει ρητή επιλογή του εφαρμοστέου δικαίου ή η επιλογή δεν μπορεί να συναχθεί με εύλογη βεβαιότητα, ο κανονισμός Ρώμη Ι προβλέπει συγκεκριμένους κανόνες ανάλογα με το είδος της σύμβασης, αλλά όταν οι κανόνες αυτοί δεν οδηγούν σε ασφαλή συμπεράσματα, κατά κανόνα το δίκαιο που εφαρμόζεται είναι το δίκαιο της συνήθους διαμονής του μέρους που οφείλει να εκπληρώσει τη χαρακτηριστική παροχή. Το μέρος που οφείλει να εκπληρώσει τη χαρακτηριστική παροχή δεν είναι πάντοτε εύκολο να προσδιοριστεί, ωστόσο συνήθως είναι το μέρος που δεν πραγματοποιεί

πληρωμή για το αγαθό ή την υπηρεσία (π.χ. το μέρος που εκπληρώνει τη χαρακτηριστική παροχή είναι ο πωλητής προϊόντος, ο δανειστής στο πλαίσιο τραπεζικής συναλλαγής, ο εγγυητής σε σύμβαση εγγύησης). Το τεκμήριο αυτό μπορεί να ανατραπεί υπέρ του δικαίου της χώρας με την οποία η σύμβαση συνδέεται στενότερα.

3.2 Εξωσυμβατικές ενοχές

Όσον αφορά τις εξωσυμβατικές ενοχές, στις περισσότερες περιπτώσεις εφαρμόζεται ο κανονισμός Ρώμη ΙΙ. Ο νόμος του 1995 για το ιδιωτικό διεθνές δίκαιο (διάφορες διατάξεις) εφαρμόζεται μόνο σε ενοχές εξ αδικοπραξίας που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, ενώ η δυσφήμηση εξακολουθεί να διέπεται από το κοινοδίκαιο (βλ. κατωτέρω). Οι προθεσμίες παραγραφής καθορίζονται επίσης βάσει του εφαρμοστέου δικαίου.

Σύμφωνα με τον κανονισμό Ρώμη ΙΙ, ο γενικός κανόνας είναι ότι εφαρμόζεται το δίκαιο του τόπου στον οποίο επέρχεται η ζημία. Προβλέπονται επίσης ειδικοί κανόνες για τον προσδιορισμό του εφαρμοστέου δικαίου για ορισμένα είδη εξωσυμβατικών ενοχών, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από ζημία λόγω ελαττωματικού προϊόντος, πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού, περιβαλλοντική ζημία ή προσβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Σύμφωνα με τον κανονισμό, τα μέρη έχουν επίσης τη δυνατότητα να επιλέξουν το εφαρμοστέο δίκαιο υπό ορισμένες περιστάσεις, ωστόσο δεν μπορεί να γίνει χρήση αυτής της διάταξης με σκοπό να αποφευχθεί η εφαρμογή δεσμευτικών κανόνων της ΕΕ ή εθνικού δικαίου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η αποτίμηση της ζημίας αποτελεί ζήτημα που ρυθμίζεται από το εφαρμοστέο δίκαιο.

Όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, η δυσφήμηση (η οποία περιλαμβάνει τη συκοφαντική δυσφήμηση με την οποία τίθεται σε αμφισβήτηση το κύρος τίτλου ιδιοκτησίας ή η ποιότητα αγαθών, και γενικά τις εκ προθέσεως ψευδείς δηλώσεις με σκοπό την πρόκληση βλάβης, καθώς και κάθε αγωγή δυνάμει αλλοδαπού δικαίου που «αντιστοιχεί ή είναι παρόμοιας φύσης με [τέτοιου είδους] αγωγή») διέπεται από το κοινοδίκαιο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, εφαρμόζεται ο κανόνας της «διπλής εναγωγής»: η αξίωση από αδικοπραξία είναι αγώγιμη στην Αγγλία και την Ουαλία μόνον εφόσον είναι δυνατή η άσκηση αγωγής για την εν λόγω αδικοπραξία κατά το αλλοδαπό δίκαιο της χώρας στην οποία τελέστηκε η πράξη (συνήθως δημοσίευση) και εφόσον θα ήταν δυνατή η άσκηση αγωγής με βάση το αγγλικό δίκαιο, εάν η πράξη είχε τελεστεί στην Αγγλία και την Ουαλία. Ο κανόνας αυτός διατηρήθηκε σε ισχύ κατόπιν πιέσεων που άσκησαν οργανισμοί μέσων ενημέρωσης, φοβούμενοι την εφαρμογή εξαιρετικά αυστηρών αλλοδαπών νόμων. Ωστόσο, ο κανόνας αυτός υπόκειται σε μία εξαίρεση: αν μια άλλη χώρα εμφανίζει ισχυρότερο δεσμό με την πράξη και τα μέρη, τότε εφαρμόζεται το δίκαιο αυτής της χώρας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχει μεγάλη ασάφεια σε σχέση με αυτό το ζήτημα.

Όσον αφορά τη διαχείριση καταπιστευμάτων, ο προσδιορισμός του εφαρμοστέου δικαίου ρυθμίζεται από τον νόμο του 1987 για την αναγνώριση εμπιστευμάτων (Recognition of Trusts Act 1987), ο οποίος συμπληρώνει τη Σύμβαση της Χάγης για το εφαρμοστέο δίκαιο στα εμπιστεύματα. Ο νόμος αυτός προβλέπει ότι το εφαρμοστέο δίκαιο επιλέγεται από τον ιδρυτή ειδάλλως εφαρμοστέο είναι το δίκαιο με το οποίο το εμπίστευμα συνδέεται στενότερα. Το δίκαιο αυτό διέπει το κύρος του εμπιστεύματος, την ερμηνεία του, τα έννομα αποτελέσματα και τη διαχείρισή του.

3.3 Προσωπική κατάσταση, ζητήματα που συνδέονται με την οικογενειακή κατάσταση (επώνυμο, κατοικία, ικανότητα)

Όσον αφορά τα τέκνα εντός γάμου, η κατοικία του τέκνου (η «κατοικία καταγωγής») είναι αυτή της κατοικίας του πατέρα κατά τον χρόνο της γέννησης του τέκνου. Εάν το τέκνο έχει γεννηθεί εκτός γάμου ή εάν ο πατέρας του δεν βρίσκεται εν ζωή κατά τον χρόνο της γέννησης, ο τόπος κατοικίας του τέκνου είναι αυτός της μητέρας του. Ο κανόνας αυτός ισχύει έως ότου το τέκνο συμπληρώσει το 16ο έτος της ηλικίας του (το οποίο σημαίνει ότι έως ότου συμπληρωθεί αυτή η ηλικία, η κατοικία του τέκνου αλλάζει ανάλογα με την κατοικία του πατέρα ή της μητέρας αντίστοιχα).

Για τα άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω, εξακολουθεί να ισχύει η «κατοικία καταγωγής», εκτός αν ορίσουν άλλον τόπο κατοικίας της επιλογής τους. Προκειμένου να ορίσει τόπο κατοικίας, ένα πρόσωπο πρέπει να κατοικεί στον οικείο τόπο, με την πρόθεση να ζήσει εκεί επ' αόριστον ή μόνιμα. Εάν κάποια από τις δύο προϋποθέσεις παύσει να ισχύει, δεν ισχύει πλέον η κατοικία επιλογής και ισχύει η κατοικία καταγωγής.

Η κατοικία της συζύγου δεν καθορίζεται πλέον σε συνάρτηση με τον τόπο κατοικίας του συζύγου της, αλλά ανεξάρτητα από αυτόν.

Η ικανότητα του ατόμου να είναι υποκείμενο υποχρεώσεων (π.χ. να καταρτίζει δικαιοπραξίες, να συντάσσει διαθήκη, να συνάπτει γάμο) καθορίζεται με βάση τους κανόνες που διέπουν τον κάθε τομέα, και οι οποίοι εξετάζονται στις αντίστοιχες ενότητες.

3.4 Θεμελίωση νομικής σχέσης μεταξύ γονέα και τέκνου, συμπεριλαμβανομένης της υιοθεσίας

Τα ζητήματα γονικής μέριμνας και προστασίας του παιδιού διέπονται γενικά από το αγγλικό δίκαιο, με την επιφύλαξη περιορισμένων εξαιρέσεων όπως αυτές που αφορούν τις διαφορές (εξετάζονται ανωτέρω) που εμπίπτουν στη Σύμβαση της Χάγης του 1996 και τις διαφορές που εμπίπτουν στον κανονισμό Βρυξέλλες ΙΙα. Τα ζητήματα που αφορούν την αναγνώριση τέκνων και την υιοθεσία ρυθμίζονται επίσης κατά γενικό κανόνα από το αγγλικό δίκαιο, με την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων.

3.5 Γάμος, ελεύθερη συμβίωση, συγκατοίκηση, άλλες σχέσεις συμβίωσης, διαζύγιο, δικαστικός χωρισμός, υποχρεώσεις διατροφής

Το κύρος ενός γάμου διέπεται κατά γενικό κανόνα από το δίκαιο του τόπου τέλεσης του γάμου, με την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων.

Η ικανότητα ενός προσώπου για τη σύναψη γάμου καθορίζεται με βάση τον τόπο όπου το πρόσωπο αυτό είχε την κατοικία του κατά το χρονικό διάστημα αμέσως πριν από τον γάμο. Το δίκαιο του τόπου αυτού διέπει ζητήματα όπως η συναίνεση των γονέων, οι προϋποθέσεις που αφορούν την ηλικία και ο βαθμός συγγένειας έως τον οποίο υφίσταται κώλυμα για τη σύναψη γάμου. Όσον αφορά ειδικά την ηλικία, ο γάμος δεν είναι έγκυρος εάν οποιοδήποτε από τα δύο μέρη —εφόσον κατοικούν στην Αγγλία και την Ουαλία— δεν είχε συμπληρώσει το 16ο έτος της ηλικίας του κατά τον χρόνο τέλεσης του γάμου.

Στα ζητήματα διαζυγίου και δικαστικού χωρισμού, κατά γενικό κανόνα εφαρμόζεται το αγγλικό δίκαιο, πλην περιορισμένων εξαιρέσεων.

Όσον αφορά τις υποχρεώσεις διατροφής, εφαρμόζεται κατά κανόνα το αγγλικό δίκαιο, με την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων.

3.6 Περιουσιακές σχέσεις των συζύγων

Η έννοια «περιουσιακές σχέσεις των συζύγων» δεν είναι ευρέως γνωστή στο κοινοδίκαιο. Στις διαφορές που αφορούν την παροχή οικονομικής ενίσχυσης σε περίπτωση διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακυρότητας του γάμου και σε υποθέσεις διατροφής, τα αγγλικά δικαστήρια εφαρμόζουν, κατά κανόνα, το αγγλικό δίκαιο, με την επιφύλαξη περιορισμένων εξαιρέσεων.

3.7 Διαθήκες και κληρονομική διαδοχή

Σε περιπτώσεις εξ αδιαθέτου διαδοχής (δηλ. στην περίπτωση που δεν υπάρχει διαθήκη), εφαρμόζεται το δίκαιο του τόπου κατοικίας του κληρονομούμενου κατά τον χρόνο του θανάτου, όσον αφορά την διανομή της κινητής του περιουσίας ως προς τη διανομή της ακίνητης περιουσίας, εφαρμόζεται το δίκαιο του τόπου του ακινήτου (lex situs).

Στις περιπτώσεις όπου υπάρχει διαθήκη (εκ διαθήκης διαδοχή), η ικανότητα του διαθέτη να συντάξει διαθήκη καθορίζεται με βάση το δίκαιο του τόπου κατοικίας του κατά την ημερομηνία σύνταξης της διαθήκης. Κληρονόμος έχει την ικανότητα να κληρονομήσει κινητή περιουσία εφόσον έχει τη σχετική ικανότητα σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου κατοικίας του ή σύμφωνα με το δίκαιο του τόπου κατοικίας του κληρονομούμενου. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη κοινώς παραδεδεγμένη άποψη σχετικά με τη διαδοχή επί ακίνητης περιουσίας, ωστόσο η πιθανότερη εκδοχή είναι ότι εφαρμόζεται το δίκαιο του τόπου όπου βρίσκεται το ακίνητο (lex situs), το οποίο πιθανότατα καθορίζει και την ικανότητα του κληρονόμου να αποδεχθεί κληροδοσία με την οποία καταλείπεται ακίνητη περιουσία.

Σύμφωνα με τον νόμο του 1963 για τις διαθήκες (Wills Act), και εφόσον ο κληρονομούμενος απεβίωσε μετά την 1η Ιανουαρίου 1964, η διαθήκη είναι τυπικά έγκυρη (π.χ. έχει συμπράξει ο ορθός αριθμός μαρτύρων), εφόσον είναι σύμφωνη με ένα από τα κάτωθι δίκαια: το δίκαιο του τόπου στον οποίο συντάχθηκε η διαθήκη (συνήθως του τόπου υπογραφής και μαρτυρίας) κατά τον χρόνο της σύνταξης το δίκαιο της μόνιμης ή της συνήθους κατοικίας του διαθέτη ή της ιθαγένειάς του κατά τον χρόνο σύνταξης της διαθήκης το δίκαιο της μόνιμης ή της συνήθους κατοικίας του διαθέτη ή της ιθαγένειάς του κατά τον χρόνο του

θανάτου. Μια διαθήκη είναι επίσης τυπικά έγκυρη ως προς την επαγωγή ακίνητης περιουσίας εφόσον συνάδει με την εσωτερική νομοθεσία της χώρας στην οποία βρίσκεται το ακίνητο (αποκλειομένης, επομένως, της εφαρμογής της παραπομπής, παρά το γεγονός ότι η περίπτωση αυτή αφορά ακίνητα περιουσιακά στοιχεία).
Η διαθήκη με την οποία καταλείπεται κινητή περιουσία είναι από ουσιαστική άποψη έγκυρη (π.χ. όσον αφορά τα όρια του ποσού που μπορεί να μεταβιβαστεί με διαθήκη), εφόσον είναι σύμφωνη με το δίκαιο της κατοικίας του διαθέτη κατά τον χρόνο του θανάτου η διαθήκη με την οποία καταλείπεται ακίνητη περιουσία είναι από ουσιαστική άποψη έγκυρη εφόσον είναι σύμφωνη με το δίκαιο της χώρας στην οποία βρίσκεται το ακίνητο, δηλαδή εφαρμόζεται η lex situs ανεξαρτήτως του εγχώριου νομικού συστήματος.
Η διαθήκη ερμηνεύεται σύμφωνα με το δίκαιο το οποίο είχε κατά νου ο διαθέτης, το οποίο τεκμαίρεται ότι είναι το δίκαιο του τόπου κατοικίας του κατά την ημερομηνία της διαθήκης. Το τεκμήριο αυτό αφορά το εκ πρώτης όψεως βάσιμο του σχετικού ισχυρισμού και μπορεί να ανατραπεί εάν προσκομιστούν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι ήταν πρόδηλη η πρόθεση και η επιθυμία του διαθέτη η διαθήκη του να ερμηνευθεί βάσει άλλου νομικού συστήματος. Όσον αφορά την ακίνητη περιουσία, ενδέχεται να υπάρχει ένας ακόμη περιορισμός, σύμφωνα με τον οποίο εάν το δικαίωμα που προσπορίζεται βάσει αυτής της ερμηνείας δεν επιτρέπεται να συσταθεί ή δεν αναγνωρίζεται από το δίκαιο του τόπου όπου βρίσκεται το ακίνητο (lex situs), τότε υπερισχύει το δίκαιο αυτό.
Εάν προβληθεί ισχυρισμός περί ανάκλησης της διαθήκης, το κύρος της ανάκλησης καθορίζεται με βάση το δίκαιο της κατοικίας του διαθέτη κατά τον χρόνο της προβαλλόμενης ανάκλησης (θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το αγγλικό δίκαιο, εφόσον είναι εφαρμοστέο, η σύναψη γάμου επιφέρει την ανάκληση διαθήκης, εκτός εάν αποδειχθεί ότι η διαθήκη είχε συνταχθεί λαμβανομένου υπόψη ειδικά του επικείμενου γάμου). Ωστόσο, εάν προβληθεί ο ισχυρισμός ότι η ανάκληση έγινε με μεταγενέστερη διαθήκη (και όχι, για παράδειγμα, με υλική καταστροφή της διαθήκης), το ζήτημα εάν αυτή η δεύτερη διαθήκη ανακαλεί την προγενέστερη καθορίζεται από το δίκαιο που διέπει το τυπικό κύρος της δεύτερης διαθήκης. Σε περίπτωση που δεν είναι σαφές αν η δεύτερη διαθήκη ανακαλεί την προγενέστερη διαθήκη, το ζήτημα της ερμηνείας καθορίζεται από το δίκαιο που είχε κατά νου ο διαθέτης, το οποίο τεκμαίρεται ότι είναι το δίκαιο του τόπου κατοικίας του κατά την ημερομηνία σύνταξης της δεύτερης διαθήκης.

3.8 Ακίνητη περιουσία

Οι υποθέσεις που αφορούν περιουσιακά στοιχεία χωρίζονται σε υποθέσεις που αφορούν κινητά και ακίνητα περιουσιακά στοιχεία ο χαρακτηρισμός ενός πράγματος ως κινητού ή ακινήτου διέπεται από το δίκαιο του τόπου στο οποίο βρίσκεται το πράγμα.
Στην περίπτωση ακινήτου, εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του τόπου στον οποίο βρίσκεται το ακίνητο, ενώ εφαρμόζεται και η παραπομπή. Αυτό αφορά όλα τα ζητήματα της σχετικής συναλλαγής, συμπεριλαμβανομένων της ικανότητας, του τύπου και του ουσιαστικού κύρους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ασφαλώς γίνεται διάκριση μεταξύ της πράξης μεταβίβασης γης ή άλλων ακινήτων και της σύμβασης που διέπει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών σε σχέση με την εν λόγω μεταβίβαση —η δικαιοπραξία αυτή διέπεται από διαφορετικούς κανόνες για το εφαρμοστέο δίκαιο (ειδικότερα, από τον κανονισμό Ρώμη Ι).
Όσον αφορά τα ζητήματα κυριότητας (σε αντιδιαστολή με τα εκ της σύμβασης ανακύπτοντα ζητήματα) που αφορούν τη μεταβίβαση ενσώματων κινητών πραγμάτων, κατά κανόνα εφαρμοστέο είναι το δίκαιο του τόπου στον οποίο βρισκόταν το εν λόγω πράγμα κατά τον χρόνο επέλευσης του γεγονότος βάσει του οποίου προβάλλεται ότι μεταβιβάστηκε η κυριότητα επ' αυτού. Δεν είναι σαφές αν σε αυτήν την περίπτωση εφαρμόζεται η παραπομπή, ωστόσο από την επισκόπηση της νομολογίας των πρωτοβάθμιων αγγλικών δικαστηρίων προκύπτει το γενικό συμπέρασμα ότι δεν εφαρμόζεται. Τίτλος κυριότητας επί ενσώματου περιουσιακού στοιχείου που αποκτήθηκε σύμφωνα με αυτόν τον γενικό κανόνα αναγνωρίζεται ως έγκυρος στην Αγγλία εφόσον στη συνέχεια το κινητό πράγμα απομακρύνθηκε από τη χώρα στην οποία βρισκόταν κατά τον χρόνο απόκτησης της κυριότητας, εκτός εάν και έως ότου ο τίτλος κυριότητας υποκατασταθεί από νέο τίτλο ο οποίος αποκτήθηκε σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας στην οποία μεταφέρθηκε το κινητό πράγμα. Ο γενικός αυτός κανόνας για την ενσώματη κινητή περιουσία υπόκειται σε ειδική εξαίρεση η οποία αφορά την περίπτωση στην οποία το πράγμα βρίσκεται υπό διαμετακόμιση και τα μέρη δεν γνωρίζουν τον τόπο στον οποίο αυτό βρίσκεται ή ο τόπος αυτός είναι προσωρινός σε αυτές τις περιπτώσεις, η μεταβίβαση που είναι έγκυρη βάσει του εφαρμοστέου στη μεταβίβαση δικαίου παράγει αποτελέσματα στην Αγγλία.
Στην περίπτωση εκχώρησης άυλης κινητής περιουσίας, όταν η σχέση μεταξύ εκχωρητή και εκδοχέα είναι συμβατική (όπως συμβαίνει κατά κανόνα στην περίπτωση χρεών) και το ζήτημα αφορά μόνο το κύρος και την ισχύ της εκχώρησης, εφαρμόζεται ο κανονισμός Ρώμη Ι.
Θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι δύσκολο να γίνει συνοπτική παρουσίαση των κανόνων σύγκρουσης νόμων που αφορούν την εκχώρηση και τη μεταβίβαση άυλων περιουσιακών στοιχείων και δεν υπάρχει ένας μοναδικός κανόνας σύγκρουσης νόμων που να καλύπτει όλες αυτές τις περιπτώσεις, ιδίως επειδή στην κατηγορία των άυλων περιουσιακών στοιχείων εμπίπτει εξαιρετικά ευρύ φάσμα δικαιωμάτων, εκ των οποίων ορισμένα δεν είναι συμβατικής προέλευσης. Σε υποθέσεις που αφορούν άυλη κινητή περιουσία συνιστάται να αναζητούνται εξειδικευμένες συμβουλές.

3.9 Αφερεγγυότητα

Το Ηνωμένο Βασίλειο δεσμεύεται από τον κανονισμό αριθ. 1346/2000 του Συμβουλίου περί διαδικασιών αφερεγγυότητας, ο οποίος ορίζει, μεταξύ άλλων, τους κανόνες που ισχύουν σε διαδικασίες που περιλαμβάνουν την πλήρη ή μερική εκποίηση της περιουσίας του οφειλέτη και τον διορισμό εκκαθαριστή, στις περιπτώσεις όπου ο τόπος βασικών συμφερόντων του οφειλέτη βρίσκεται σε κράτος μέλος της ΕΕ (με εξαίρεση τη Δανία). Εάν τα αγγλικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία (η οποία στοιχειοθετείται σε περίπτωση που το κέντρο των κύριων συμφερόντων του οφειλέτη —το οποίο τεκμαίρεται ότι είναι ο τόπος της καταστατικής του έδρας— βρίσκεται στην Αγγλία και την Ουαλία) εφαρμόζεται το αγγλικό δίκαιο.
Στις υποθέσεις που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αριθ. 1346/2000, εφαρμόζεται το αγγλικό δίκαιο εφόσον τα αγγλικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία (η οποία στοιχειοθετείται όταν η εταιρεία είναι καταχωρισμένη στην Αγγλία και την Ουαλία ή αν υπάρχουν πρόσωπα στην Αγγλία και την Ουαλία που θα επωφελούνταν από την εκκαθάριση και το επιληφθέν δικαστήριο δεν έχει βάσιμους λόγους να κηρύξει εαυτό αναρμόδιο). Η άφεση χρέους που συμφωνείται με βάση το αγγλικό δίκαιο είναι έγκυρη, ανεξαρτήτως του δικαίου που διέπει το χρέος.

Τελευταία επικαιροποίηση: 04/06/2021

Την έκδοση αυτής της σελίδας στην εθνική γλώσσα διαχειρίζεται ο αντίστοιχος αρμόδιος επαφής του ΕΔΔ. Οι μεταφράσεις έχουν γίνει από την αρμόδια υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Οι τυχόν αλλαγές που επιφέρει η αρμόδια εθνική αρχή στο πρωτότυπο ενδέχεται να μην έχουν περιληφθεί ακόμα στις μεταφράσεις. Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο δεν αναλαμβάνουν καμία απολύτως ευθύνη όσον αφορά πληροφορίες ή δεδομένα που περιέχονται ή αναφέρονται στο παρόν έγγραφο. Βλ. την ανακοίνωση νομικού περιεχομένου για τους κανόνες πνευματικής ιδιοκτησίας που ισχύουν στο κράτος μέλος που είναι αρμόδιο για την παρούσα σελίδα.